

Наталя МІРОШНІКОВА,
вчитель вищої категорії
Миколаївської ЗОШ І–ІІІ ст. № 1
Львівської обл.

Розмаїтий світ Букваря Марії Чумарної

Апробація змісту "Букваря" Марії Чумарної засвідчила його педагогічну та методичну відповідність новим завданням школи і необхідності вдосконалення основного результату – розвитку особистості школяра. Саме підручник педагога-новатора допомагає розв'язувати ці завдання, бо зорієнтований на духовні та моральні цінності вітчизняної та світової культури, які відповідають вимогам сучасного демократичного суспільства.

Марія Чумарна є автором інтегрованої технології "Світ малого українця", яку активно впроваджує з 1991 року й активно пропагує у педагогічній пресі, зокрема, у журналі "Початкова школа". Її "Буквар" створений за принципом синергізму – співдружності, співжиття людини і природи. Отже, робота за цим "Букварем" дає змогу формувати у дитини розуміння єдності та взаємозалежності людини і природи, свою особисту відповідальність за цей взаємозв'язок.

Сторінки "Букваря" настільки естетично оформлені, що відразу викликають зацікавленість, активізують думку дитини. "Променеві" таблиці подані у вигляді квітів, назви яких починаються з букви, що вивчається, у пелюстках – букви, що позначають голосні звуки. Кожен голосний звук має свій колір, оскільки візуальний спосіб сприймання інформації є одним з найважливіших. При цьому враховується особливість різнобічної дитячої пам'яті та посилюється спектр запам'ятовування. Усі приголосні позначені одним кольором, наголошуючи на особливу значущість голосних звуків у творенні слів.

Вивчені букви вміщено у промінчики сонця, що дуже символічно. Адже, вивчивши букви, складаємо Слово, яке є таким же животворним, як Сонце. Макет сонця доцільно виготовити і помістити у класі, поступово заповнюючи його промінці буквами. Пізніше подібне сонечко стає своєрідним куточком, де діти розмішують різну інформацію, малюнки, відповідно до певної пори року.

На кожній сторінці певна літера та буквсполучення творять ряд споріднених понять, що закладає у свідомість дитини сприйняття цілісного образу світу. Наприклад, вивчаючи звук і літеру **Н**, працюємо з малюнком, на якому земну кулю обіймають День і Ніч. Складаючи оповідання, поширюючи діалоги, формуємо поняття про циклічність змін у природі, слова-антоніми, важливість для створення настрою звукосполученнями **на, ні**.

Усі тексти, завдання дібрано відповідно до певної пори року. При цьому посилюється пізнавальний аспект: діти спостерігають за всім, що відбувається в природі, та знаходять відображення своїх спостережень у текстах, запитаннях, кросвордах. Наприклад, вивчаючи літеру **Л**,

мандруємо у тепле, лагідне літо, яке вирощує у полі хліб. Маємо цілу родину понять: *літо, лан, хліб, колосок, лелека, ластівка...*

На сторінках "Букваря" відображені міжпредметні зв'язки, виражені у пізнавальних завданнях з математики чи природознавства. Наприклад, працюючи над с. 29, діти, розгадуючи кросворд, ознайомлюються з різноманітними птахами, на с. 48 знаходимо математичні завдання, с. 73 знайомить із тваринами, які взимку впадають у сплячку, с. 57 представляє "Дерево роду", знайомить з поняттям "родина", на с. 115, 135 діти вивчають заклички, веснянки, вчать ся складати вірші.

Працюючи з "Букварем" М.Чумарної, учні стараються доповнити його сторінки. Дуже люблять утворювати слова за допомогою складу і малюнка. Залюбки продовжують казку, оповідання, придумують свою кінцівку, складають акровірші. Цю роботу часто проводжу у групах. Діти вчать ся працювати творчо у колективі, допомагати один одному, висловлювати свої судження, прислухатися до товаришів.

Наприклад, вивчаючи літеру **Щ**, читаємо вірш "Що таке Батьківщина". Тоді демонструю "асоціативний куш".

*ріки сади Україна мова стежина
лани **Батьківщина** небо
море гори поле пісня земля*

Учні швидко й легко, добираючи ознаки до цих асоціацій, продовжили вірш:

Моя Батьківщина – це рідна земля,
мамина пісня, широкі поля.
Це гори і море, безкраї лани,
ріки широкі, вишневі сади.
Це мова моя солов'їна.
Чудова земля – Україна.

В основному "асоціативний куш" ("павутинку") складаємо колективно, але для того, щоб скласти вірш чи оповідання, інколи подаю готові асоціації, використовуючи легкі, зрозумілі слова.

Підводжу дітей до думки, що щасливий той, хто живе на рідній землі, та пропоную намалювати "щастя". Малюнки часто вражають широким діапазоном дитячого мислення, креативністю і водночас доступністю і простою. Хтось малює маму і тата, інший зображує масштабну картину (море, пальми, дивовижні звірі), а ще хтось багато усміхнених личок, сонечко, котика, песика. Такі малюнки дають своєрідну психологічну характеристику кожній дитині.

Читаємо текст "Щастя" та ілюструємо його малюнками.

Розглянувши ілюстрацію на с. 113, складаємо акровірш.

Щороку щось шукаємо,
А може, ми це маємо?
Сонце вранці завітало,
Тому що я його чекала...
Я завжди вірила і знала...

Діти доходять висновку, що часто щастя поруч, тільки треба вміти побачити його, відчути і зрозуміти.

Дуже важливим у даному "Букварі" є ігровий спосіб "впізнавання" понять і їх називання. Гра в кросворди, головоломки завжди захоплює дітей.

Цінним є те, що до кожної літери подається клітинковий узор. Перемальовування узору, творення власних

організовує логічні аспекти сприйняття побаченого, розвиває просторові уявлення.

Працюючи з "Букварем" М. Чумарної, мої вихованці навчилися не лише утворювати слова зі складів та читати тексти, а й пізнали основні закономірності зародження життя у світі, принцип взаємопов'язаності усіх творінь між собою, усвідомили власну відповідальність за життя всіх сущих у природі, поглибили навички лічби, увиразнили просторові уявлення. Діти навчилися орієнтуватися у порах року, дня і ночі, полюбили працювати із кросвордами, загадками, акровіршами, а основне, відчули свою значущість, неповторність у Всесвіті та всім серцем досягнули красу, тепло і любов до рідної України.